

pretežnim dijelom izviru iz Vukovih i možda još nekih drugih štampanih zbirki naših epskih narodnih pjesama, kao i iz usmenih kazivanja toga vremena, tj. XIX stoljeća.

No nezavisno od teorije o podrijetlu, Galičina pripovijetka o Kraljeviću Marku kao i primjeri što ih Lintur navodi u svome članku posebno su dragocjeni. Oni upućuju na jedan značajan fenomen — na prenošenje određenih folklornih tradicija od jednog naroda drugome uz temeljnu izmjenu folklorno-književnog oblika. Sjetimo li se i brojnih drugih, naših domaćih primjera proznog prepričavanja epskih pjesama, a posebno baš u krajevima koji su udaljeniji od epskih središta (npr. Valjavčeva zbirka varaždinskih narodnih pripovijedaka sadrži jedan cijeli prozni »potpuri« ponikao iz epskih pjesama o Marku, v. str. 64-74 izdanja god. 1890), bit ćemo Linturu veoma zahvalni zbog donošenja ovoga prostorno dalekog a sadržajno nama posve blizog zakarpatskog primjera, u kome će možda ikogod naći poticaja da se šire pozabavi cijelom pojavom prenošenja hrvatsko-srpske epike u prozu u usmenoj tradiciji.

Na kraju još ovo: u Galičinoj bajci »Rista Bakuš« sadržani su, po Linturovim riječima, legendarni motivi o bosanskom razbojniku istoga imena. Do sada mi nisu poznata slična kazivanja o nekom razbojniku, a niti ime Rista Bakuš. Žalimo što autor nije bliže obrazložio taj svoj navod.

Maja Bošković-Stulli

TALES OF THE NORTH AMERICAN INDIANS. Selected and annotated by STITH THOMPSON. Indiana University Press, Bloomington and London 1966, 386 str.

Priče sjevernoameričkih Indijanaca u izdanju S. Thompsona javljaju se, moglo bi se reći, kao dokazni materijal protiv mnogih iskrivljenih shvaćanja koja — jednim pravcem vode do uprošćene predodžbe o indijanskom folkloru onih koji uz to asociraju imena Hiawathe i Minnehahe. Ovakve skućene predodžbe proizvode se serijski moćnim oruđem masovne, industrijske kulture. Prihvataju se neki folklorni motivi da bi se zatim, ogoljeli, pojednostavljeni, lansirali u orbitu široke masovne potrošnje.

Drugim pravcem, ako se krene u područje znanstvenih istraživanja — u dosjeu o indijanskim pričama čuva se niz dugotrajnih zabluda koje su prevladane u novijim i najnovijim istraživanjima.

U prvoj polovini 19. stoljeća priče sjevernoameričkih Indijanaca postale su pristupačne širem krugu čitalaca. Izdao ih je Henry Rowe Schoolcraft i »dotjerao« prema vlastitom literarnom — sentimentalnom ukusu.

Krajem 19. stoljeća (oko 1890) pod utjecajem radova Franza Boasa — započelo je sistematsko, znanstveno sakupljanje indijanskih priča. Kao posljedica specifične prirode ovih priča javilo se i ustalilo mišljenje o njihovoj bezobličnosti, potpunom odsustvu forme. Uspoređujući indijanske priče s evropskim bajkama, Joseph Jacob izrazio je taj odnos metaforički — kao razliku koja postoji u životinjskom svijetu između beskralježnjaka i kralježnjaka. Prvoj impresiji podlegao je također i Franz Boas koji je smatrao da su indijanske priče »sastavljene« od nekoliko jednostavnih fabula koje spaja slaba koheziona sila. George M. Foster okarakterizirao je indijansku narodnu priču kao bezobličnu masu proizvoljno kombiniranih motiva i epizoda koje se, kako piše i P. Radin, mogu spajati i raziti u nedogled.

Usprkos takvim mišljenjima rano je došlo do prvih pokušaja (1891) da se indijanske narodne priče podvrgnu ozbiljnoj morfološkoj analizi (Otis T. Mason). U nizu takvih nastojanja pojavila se 1964. godine i strukturalistička studija Alana Dundesa *The Morphology of North American Indian Folktales* (FF Communications, Vol. LXXXI-3, No. 195) na koju ponovo skrećemo pažnju. (Studija je prikazana na stranicama godišnjaka Narodna umjetnost za 1966. god., str. 246.)

U izdanju S. Thompsona, priče sjevernoameričkih Indijanaca grupirane su kao: mitološke priče, mitski događaji, šaljive priče, priče o junacima, putovanja na drugi svijet, ženidbe ljudi sa životinjama, mješovite priče, priče primljene iz Evrope i biblijske priče (Mythological Stories, Mythical Incidents, Trickster Tales, Hero Tales, Journeys to the Other World, Animal Wives and Husbands, Miscellaneous Tales, Tales Borrowed from Europeans, Bible Stories).

Knjiga je popraćena iscrpnim komparativnim bilješkama (str. 271-363) koje obuhvaćaju sve do tada (1966) objavljene indijanske narodne priče. Na kraju neous Tales, Tales Borrowed from Europeans, Bible Stories).

Divna Zečević

MAJA BOŠKOVIC — STULLI, NARODNA PREDAJA O VLADAREVOJ TAJNI. Institut za narodnu umjetnost. Posebna izdanja knj. 1, Zagreb 1967, 346 str.

U uvodu ovoj znanstvenoj monografiji — autorica određuje svoj stav u odnosu na historijsko — geografsku metodu koja je dugo ostala dominantna metoda u monografijama o pojedinim pripovijetkama. S prigovorima o krutosti ove metode o mehanicističkom razmatranju migracija sižea, kojim se zapostavlja društvena i umjetnička komponenta usmenog stvaralaštva — autorica se slaže i prihvaća ih kao opravdanu kritiku većine monografija koje su nastale kao rezultat isključivog primjenjivanja historijsko — geografske metode. Ukazuje na činjenicu da spomenuti prigovori ne pogadaju metodu, nego rezultate, jer metoda sama sobom ne isključuje mogućnost ostalih isto toliko neophodnih pristupa.

U monografiji *Narodna predaja o vladarevoj tajni* — M. Bošković — Stulli koristi se svim prednostima historijsko — geografske metode bez koje je nezamisliv znanstveni pristup odabranom materiji. Tako je historijsko — geografska metoda poslužila kao solidan temelj ovoj monografiji i kao polazna osnova u šira razmatranja.

Knjiga je podijeljena u tri osnovna dijela s ovim poglavljima: Uvod; I) Pregled i sistematika građe (Popis tekstova; Shematski pregled motiva; Srodni motivi u ostalim pričama i predajama); II) Korijeni, razvoj i folklorno — literarna svojstva predaje (Dosadašnja literatura; Analiza važnijih motiva; Kultno — mitska podloga; Folklorno literarne osobine; Pripadnost žanru) III) Prilog: Tekstovi (291 varijanta na temu narodne predaje o vladarevoj tajni) IV) Sažetak (Zusammenfassung).

U nastojanju da otkrije najdublje izvore iz kojih je predaja potekla — autorica ukazuje na vezu s kultovima koji su se odnosili na običaje ubijanja posvećenih vladara. Značajno je da pri tome istraživačka usmjerenost ne pokazuje kolebanja i odstupanja jer pred očima autorice stoji određena folklorno — literarna vrsta a podrobna je ispitivanja vode do konačne potvrde da predaja o vladarevoj tajni nije kult pretočen u slobodnu fabulu.

Čitavom monografijom potvrđuje se stvaralačka, literarna komponenta predaje koja je plod autonomnog usmenog stvaralaštva. Podrobno se razmatra motiv o srcdstvu po mlijeku i njegov odnos prema adekvatnom narodnom običaju, kao i veza između vladareve pogibije u tekstovima (koji su donijeti na kraju monografije) s običajima ubijanja vladara.

U poglavlju o folklorno — literarnim osobinama i pripadnosti žanru — posebna se pažnja obraća varijantama. Broj spomenutih varijanata može bezgranično varirati na prostranstvima od Koreje do Irske, preko Afrike i Južne Amerike. Verijante dokazuju da predaja fosforescira u mraku vremena i može da zasvijetli nepredvidivim mogućnostima toliko puta koliko je puta obasja svijest čovjeka u prolazanju. Autorica promatra predaju kao folklorno literarnu pojavu koja se, što je karakteristično za čitavo usmeno stvaralaštvo, nalazi u neprekidnom kretanju i variranju. U ovom poglavlju autorica razmatra od teksta do teksta osobine stila i njegove umjetničke karakteristike, obraća pažnju na funkciju pripovjedačeve sintakse u stilskom oblikovanju teksta. Pažnja istraživača u poglavlju „Folklorno literarne osobine, Pripadnost žanru” — usmjerena je na „zagonetni skok iz